

עזרי וזמרת י-ה

פרפראות וחידושים על פרשת השבוע
מפניני ר' עוזי צמח הי"ו

פרשת במדבר - תשפ"ה - גיליון 150

מדור הגימטריות

* וַיֹּאמֶר יי' אֶל מֹשֶׁה פֶּקֶד כָּל בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן חֹדֶשׁ וְמַעֲלָה וְשָׂא אֶת מִסְפָּר שְׁמֹתָם: (ג' מ')

ומבאר רש"י, פקד כל בכור זכר וגו' מבן חדש ומעלה. משיצא מכלל ספק נפלים.

והנה המילים בפסוק: כָּל בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן חֹדֶשׁ וְמַעֲלָה, עולה בגימטריא 1687.

וכן המילים: מַשְׁעָה שֶׁהוּא בֹא וּיצֵא מִכֻּל סִפְקָא שֶׁל נֶפֶל, עולה בגימטריא 1687.

ומבאר הספורנו, ובנים לא היו להם - שאם היו להם בנים ממלאים מקומם - היו יורשים המעלה הראויה לאביהם.

ונראה לרמזו כן במילים וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם, זהו ראשי תיבות.

ואם היו להם - היו יורשים אביהם ממלאים מקומו לכהן - נכנסים במקדש יחד ומשרתים.

* פֶּקֶד אֶת בְּנֵי לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וְמַעֲלָה תִּפְקְדֵם: (ג' טו')

ומבאר רש"י, מבן חדש ומעלה. משיצא מכלל נפלים, הוא נמנה לקרות שומר משמרת הקדש. אמר רבי יהודה בר' שלום, למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן, שנאמר אשר ילדה אותה, ללוי במצרים,

ונראה לרמזו כן במילים מִבֶּן חֹדֶשׁ וְמַעֲלָה תִּפְקְדֵם, זהו ראשי תיבות.

פקוד תפקדם באהל מבן חודש - דאינם מכלל נפלים - דמבטן קדוש וראוי להיקרא עליו שומר משמרת הקודש.

* וְזֹאת עֲשׂוּ לָהֶם וְחִיו וְלֹא יָמָתוּ בְּגִשְׁתָּם אֶת קֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים אֲהֲרֹן וּבְנָיו יִבְאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְאֵל מִשְׁאוֹ: (ד' י"ט)

ומבאר האור החיים הקדוש, וחיו ולא ימותו. פירוש כי בהתעסקם בארון שבו התורה שהוא מקור החיים יאריכו ימים, ולחשש ההיזק שיכול להיות מהנגיעה והראות בו אמר ולא ימותו.

ונראה לרמזו כן במילים וְחִיו וְלֹא יָמָתוּ, זהו ראשי תיבות.

לא יהיה חשש מהניגעה והראות - וע"כ אמר יי' וְחִיו וְלֹא יָמָתוּ.

פרפראות וחידושים

* וַיֹּדֶבֶר יי' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינִי בְּאֶהֱל מוֹעֵד בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִי לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: (א' א')

ומבאר המהר"ם שפירא מלובלין, הקו האופייני של ע"י הוא מסירות נפש בעד תורתו ואמונתו, ותכונה זאת באה לידי ביטוי בשלושה מאורעות של דברי העם, אברהם אבינו הוא אבי האומה שנורק לכבשן האש וניצל בזכות אמונתו בקב"ה, דבר שני המאורע של קריעת ים סוף, והמאורע השלישי במדבר כפי שכתוב וזכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה.

ונראה לרמזו כן במילים יי' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינִי, זהו ראשי תיבות.

בזכות שלושה נסיונות הללו דניסה יי' ישראל - אש ים מדבר - הוריד משה רבינו התורה במדבר סני ונתנה לישראל.

* שָׂא אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת כָּל זָכָר לְגִלְגָּלֹתָם: (א' ב')

ומובא בספר האמרי חיים, שָׂא אֶת המילה אֶת, זהו ראשי תיבות אוהבי תורה, צריכים לנשאות את האוהבי התורה ועי"ז ישיגו יראה עילאה, אֶת רֹאשׁ זהו גימטריא 902, שזה יראה רמזות.

ונראה לרמזו כן במילים שָׂא אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדֶת, זהו ראשי תיבות.

שאו את כל אוהבי תורה - שחובה לנשא אותם דגם תהיה עליהם רוממות ויראה.

* מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמַעֲלָה כָּל יֵצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אוֹתָם לְצִבְאָתָם אֲתָה וְאַהֲרֹן: (א' ג')

אומר האדמו"ר מגור זצ"ל, כאשר מגיע אדם לגיל עשרים שנה, הוא נעשה בר - עונשין, גם מצד ב"ד של מעלה, כי אז מתחילה מלחמת היצה"ר האמיתית, ועליו לצאת למלחמה נגדו.

ונראה לרמזו כן במילים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמַעֲלָה, זהו ראשי תיבות.

רק מבן עשרים שנה להיותו בר עונשין הוא מדין שמים - מכאן והלאה נלחם נגד יצרו הרע.

* וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יי' בְּהִקְרָבָם אֲשֶׁר זָרָה לִפְנֵי יְהוָה בְּמִדְבָּר סִינִי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וְכו': (ג' ד')

סיפור שבועי - המשך הסיפור - מחבר פיוט האקדמות לחג השבועות

תקציר: בתקופת מסעי הצלב סבלו היהודים מכומר רשע שלמד את תורת הכישופים והיה מפיל בכישופיו חללים רבים. היהודים שלחו משלחת לקיסר בתקווה שיושיעם. שלח הקיסר לקרוא לכומר והוכיחו אודות הדבר. הכומר הרשע הציב תנאי כי יעמידו מתוכם איש להתחרות מולו בחוכמת הקסם והכישוף, ואם לאו לא יחוס ולא ירחם עליהם כלל וימית כולם. לאחר תפילות וזרה בתשובה קיבלו בחיזיון לילה תשובה כי איש ירא האלוקים אשר יוכל לנצח את הכומר נמצא מעבר לנהר הסמבטיון. כשהבחין הכומר במראהו של רבי דן, החל הוא לגחך, בכישופיו הוא השביע את השדים וביאו לפניו מוט ברזל גדול שגם שלושים איש לא יכולים להגביה, הכומר הרים את הברזל באוויר ונעץ אותו בגבורתו עמוק בקרקע...

כל הנוכחים השתוממו על המראה, בראותם את רבי דן פוסע אל כס המלך, חופר עם אצבעו גומה קטנה מתחת לכיסא, ותיכף הוציא את המוט ללא שום מאמץ, אך רבי דן לא הסתפק בכך, אלא השליך את המוט אל על, עד כדי שלא יכלו לראותו מרוב גובה, וכך נתקע המוט באוויר.

ויאמר רבי דן אל הכומר עתה נראה את גודלך ואת חכמתך, ומשוך את המוט לארץ, ובאם לא יראו כל העדה כולם כי המוט ישאר באוויר, ומשם אגרש את ראשך אל המדבר, ארץ ציה וצלמוות.

ואכן הכומר ניסה בכישופיו להגיע אל המוט ולהורידו, אך לראשונה, מוצא הוא את עצמו מבויש ללא הצלחה. ושוב ניסה הכומר את כוחו הגדול, ואמר לרבי דן עכשיו אעשה חידוש אחד שיאפיל בהרבה על הכישוף הראשון, ויהיה זה משכח את הראשונות.

הביא הכומר בכישוף שני אבני רחיים גדולות וטחן אותם בידיו, עד שנהפכו לקמח דק, ושוב החזירם לצורתם הראשונה, וככלותו פנה לרבי דן ואמר: עכשיו נראה אותך עושה כן.

ויען רבי דן בזלזול ואמר וכי זה חידוש שלא אצליח לברוא? הרי אין לנו אלא בורא עולם אחד יחיד, שאין יחידות כמוהו, רק אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו, יתן לנו את האפשרות גם לעשות כן.

ויקח את האבנים בידיו ויטחנן דק דק ושוב החזירם למצבם הראשון, ואף הכפיל את גודלם.

ויקח רבי דן את האבנים, וישליך את שני האבנים עד שנתלו על המוט ברזל התלוי באוויר.

הכומר ניסה את כוחו ליגע באבנים, אך הוא לא הצליח לקול צחוק קהל מעריציו.

ויקרא רבי דן בקול גדול, עד מתי אייגע את כוחי עם עלוב כמוך, מכשף טמא, בעוד רגעים אחדים יהיה ראשך תלוי על מוט הברזל...

אז נשתנו פני הכומר מבהלה, והתחיל להתחנן על נפשו, אך רבי דן התעלם מדבריו ומיד המשיך, אני לא אהרוג אותך ולא אקח את נפשך, האף אמנם הרגת רבים מאחיי בני ישראל, ומגיע לך אפוא מידה כנגד מידה למות במיתה משונה...

באותה שעה הצביע רבי דן על אילן סמוך, ואמר: ראה פה את האילן הגדול ורם הזה, תדע לך שהאילן הזה עומד כאן עדיין מימות נח, ובשעה שנח בנה את התיבה, הוא קצץ את האילן הזה לבנייתה, ועכשיו נערוך ניסוי בעץ, או שאני אכופף את האילן כלפי מטה ותפקידך יהיה לשמור עליו שלא יגביה את עצמו חזרה כלפי מעלה, או לחילופין הפוך, אתה תכופף את העץ כלפי מטה, ואני אחזיק בו היטב שלא יחזור לאיתנו הראשון.

הכומר ניסה שוב את כוחו במעשה כשפים, אך תוחלתו נכזבה, כי רבי דן שרף את כל כוחות הכישוף, ויצעק הכומר צעקה גדולה ומרה, אייה אתם מורי ומלמדי? למה נטשתם אותי?

ויאמר רבי דן מה תצעק? ומה אלו קול בכיותיך אולי מתו הורייך היום? ויהי הכומר ללעג ולקלס בעיני כל העומדים.

אך רבי דן לא מוותר לכומר, ואומר מה היא החלטתך, להשפיל את האילן או להחזיק בו?

בלית ברירה הסכים הכומר לתת לרבי דן להטות את האילן, מתוך מחשבה פשוטה שרבי דן החלוש ודאי לא יצליח להשפיל את האילן, אך חיש קל כופף רבי דן את האילן ועכשיו היה תורו של הכומר לעמוד בחלקו בהסכם.

אך הכומר נרתע לאחוריו מפחד, כאן פנה רבי דן אל המלך והשרים שעמדו משתוממים, ואמר ראו הנה הכומר הגיבור ובעל הכוחות שלכם, שקרן עלוב, שכעת הוא מתחמק ולא עומד בדיבורו שאמר בפניכם, ומשפיל בכך את המלך ואת הממלכה ולא נותרה לכומר ברירה להיעמד ולנסות לקיים את חלקו בהסכם.

ניגש אל גזע העץ שהחזיק רבי דן בידיו ובכל כוחו ניסה להחזיק את גזע העץ שלא יחזור למתכונתו הראשון.

באותו רגע הרים רבי דן את ידיו הקדושות מהעץ, והכומר הושלך מכח תנופת האילן כלפי מעלה, כשראשו נתלה על מוט הברזל וכל גופו מתרסק בין שני אבני הריחיים, ולא עברו רגעים ספורים עד שמוט הברזל עם שני אבני הריחיים פרחו באוויר נושאות עימם את הכומר אל עבר ארץ ציה וצלמוות כפי שאמר רבי דן.

ראו כל העם את הניסים ונפלאות שה' גמלם, ויודו לה' חסדו אשר גאלם והצילם מהכומר הרע הזה, וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

ובמוצאי יום מנוחה, בו המציא לעמו רווחה, סיפר רבי דן שבשעה שרבי מאיר נפרד ממנו, הוא חיבר בדרך את ה'אקדמות מילין' שבראשי החרוזים בחלקו הראשון של הפיוט הוא מסודר לפי סדר האלף בית, בכפולות, ולאחר מכן חתם את שמו "מאיר ביר רבי יצחק יגדל בתורה ובמעשים טובים אמן וחזק ואמץ" וביקש שיזמרו זה הזמר קודם קריאת התורה בחג השבועות, ובו דברי שירות ותשבחות על ישראל אל מול העמים, ואכן אמירת האקדמות בחג השבועות קודם קריאת התורה התקבל בתפוצות ישראל.

הפיוט אקדמות נכתב כלשון ארמית בנוי על א-ב כפולים, היינו זוגות של חרוזים א-ב ב וכן הלאה, לאחר ארבעים וארבעה חרוזים אלו, פותחים שאר החרוזים בראשי חתימת של שמו ובברכה זו "מאיר ביר רבי יצחק יגדל בתורה ובמעשים טובים אמן וחזק ואמץ" סך הכל תשעים חרוזים בפיוט אקדמות.

נוסף לכך מסתיים כל חרוז באותיות "תא" המרמזות על התורה הכוללת בה הכל מא' עד ת' וכן בענין בריאת העולם שחז"ל אומרים שהקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם עם כ"ב אותיות התורה, המתחילות בא' ומסתיימות בת'.

רבי מאיר חיבר את האקדמות כמבוא לעשרת הדיברות שקוראים בחג השבועות, ואכן רוב שורות הפיוט נחלקות לעשרה הברות לדוגמה-

אָ-ק-ךְ-מִוֹת-מִ-לֵּין וְשִׁ-ךְ-יִוֵּת-שִׁו-תָּא: אִין-לֹא-שִׁ-קִיל-נָא-הֵךְ-מִן וְךָ-שִׁו-תָּא:

מִן רוֹמָם הוּא אֵלֶהֵן בְּקִדְמָא וּבְתִרָה תָּא: צִי בִי וְאַתְרָעִי בִן וְיִסְרָן לֵן אוֹרִי תָּא:

[דברי חיים]

לע"נ - ניסים חיים בן חנה

נורית בת מרים ע"ה

לברכה והצלחה: * יוסף בן חנה חנינה וב"ב * שרה בת אילה * יוסף מאיר בן גאולה ויקי

* נעמה בת שושנה * רפאל בן שרה * יוסף חיים אליהו בן דבורה * משה בן שרה וב"ב